ALEKSANDRA KOBYLIŃSKA

# SPRAWOZDANIE Z DEBATY: **DALEJ NIŻ ZDALNE. PRZYSZŁOŚĆ EDUKACJI PO PANDEMII**



Komisja Europejska

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH

European Commission

Digital Skills and Jobs Coalition

# Sprawozdanie z debaty: „Dalej niż zdalne. Przyszłość edukacji po pandemii"

Aleksandra Kobylińska

Wydarzenie – zorganizowane przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce we współpracy z Instytutem Spraw Publicznych – odbyło się 8 czerwca 2021 roku w godzinach 16.00–18.00 w trybie online. Debata zgromadziła liczne grono uczestniczek i uczestników, w tym nauczycielki i nauczycieli oraz osoby związane z systemem doskonalenia nauczycieli, a także reprezentujące środowiska akademickie i organizacje pozarządowe.

Debatę otworzyło wystąpienie **doktor Pauliny Sobiesiak-Penszko**, ekspertki Instytutu Spraw Publicznych, zaangażowanej w projekt „Lekcja:Enter" – jedną z największych niezależnych inicjatyw w zakresie edukacji cyfrowej w Polsce. Paulina Sobiesiak-Penszko zaznaczyła, że w Polsce brakuje systemowej dyskusji o tym, jak szkołę zmieniło nauczanie zdalne i jak powinna wyglądać szkoła po pandemii. Zdaniem ekspertki, **potrzebne są pilne działania na rzecz nowych rozwiązań dydaktycznych oraz refleksja, jak mądrze wykorzystywać technologie w edukacji**. Konieczna jest ponadto dyskusja o tym, w jaki sposób wyrównywać nierówności edukacyjne, które pogłębiła pandemia, i jak systemowo wdrażać w szkole technologie oraz rozwijać u uczniów kompetencje, które będą adekwatne do zmieniającego się świata.

Kolejnym wystąpieniem była prezentacja **Saskii Van Uffelen** – liderki cyfryzacji w Belgii, działającej na rzecz upowszechnienia technologii cyfrowych w edukacji, a także kobiety biznesu, mającej wieloletnie doświadczenie zarządzania między innymi dużymi firmami z branży IT. Zdaniem ekspertki, pandemia przyniosła ogromy przełom jeśli chodzi o skalę wykorzystania narzędzi cyfrowych. Wcześniej wiele rzeczy było niemożliwych – ze względu na brak kompetencji czy brak infrastruktury. Nie ma już powrotu do rzeczywistości sprzed pandemii, zmiany, które przyniósł miniony rok, pozostaną z nami na zawsze. Warto jednak dalej **w sposób przemyślany rozwijać w społeczeństwie kompetencje cyfrowe, planując ich wspieranie na wszystkich etapach edukacyjnych, począwszy od najmłodszych grup wiekowych.**

Jak podkreśliła Saskia Van Uffelen, **transformacja cyfrowa to także istotne zmiany społeczne**. Osoby, które dotychczas były w pozycji biernych odbiorców, zyskują bardziej podmiotową rolę. Zmiana ta rzutuje także na sferę polityczną i sposób zarządzania organizacjami. Ekspertka wskazała, że jest nam potrzebna całkowita zmiana podejścia do kwestii kształcenia. Obecnie myśli się o edukacji jako etapie trwającym od podstawówki przez szkołę średnią aż po studia, po którym przychodzi czas na pracę, a wreszcie – na emeryturę. Tymczasem współczesne wyzwania każą patrzeć na edukację jako na proces trwający przez całe życie.

Kolejnym wystąpieniem była prezentacja **Lucie Gregurkovej** z czeskiego Ministerstwa Edukacji, Młodzieży i Sportu, która stoi na czele wydziału odpowiedzialnego za narzędzia cyfrowe w edukacji. Ekspertka podkreśliła, że **doświadczenie pandemii nauczyło nas, jak kluczowe znaczenie mają komunikacja, wsparcie i współpraca**. Był to również czas, który stał się impulsem do rewizji przeładowanych programów nauczania i eliminacji treści, które nie są w nich niezbędne. Jak podkreśliła Lucie Gregurková, nauczyciele zasługują na szczególne słowa wdzięczności. Działając w sytuacji ogromnego stresu, dobrze sprostali wyzwaniom, jakie przyniosła pandemia. Zdaniem ekspertki, **edukacja przyszłości zmieni się w kierunku większej indywidualizacji procesu nauczania. Kompetencje cyfrowe na stałe zagoszczą w systemie edukacji, warto jednak zwracać uwagę na zagrożenia związane ze światem cyfrowym (dobrostan i zdrowie psychiczne oraz bezpieczeństwo w sieci)**. W Czechach opracowuje się teraz nowe modele nauczania, uwzględniające w większym stopniu narzędzia cyfrowe, trwają ponadto programy pilotażowe łączenia nauczania tradycyjnego ze zdalnym.

W dalszej części wydarzenia odbyła się dyskusja panelowa z udziałem polskich ekspertów, wśród których znaleźli się:

- **Ewa Szczerba** – dyrektorka Szkoły Podstawowej nr 5 w Mińsku Mazowieckim, Dyrektor Roku 2018,
- **Marcin Korczyc** – nauczyciel, prezes Fundacji Ja, Nauczyciel,
- **Jacek Królikowski** – prezes Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego
- **Tomasz Madej** – p.o. dyrektora Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Dyskusję prowadziła redaktor **Aleksandra Pezda,** dziennikarka specjalizująca się w tematyce edukacji.

Podsumowując doświadczenia nauczania w pandemii, Ewa Szczerba podkreśliła, że w jej otoczeniu nauczyciele dobrze sprostali wyzwaniom edukacji zdalnej. Zdaniem dyrektorki, **największą siłą szkoły w tym czasie było wzajemne oddolne wsparcie.** Marcin Korczyc zaznaczył, że choć duża część kadry pedagogicznej nieźle poradziła sobie z wyzwaniami pandemii, to mieliśmy także do czynienia ze zjawiskiem „znikających nauczycieli". **Zabrakło wsparcia systemowego, a nauczyciele musieli radzić sobie sami, udowadniając, że potrafią, podobnie jak polscy lotnicy, „latać nawet na drzwiach od stodoły".** Jacek Królikowski zauważył, że **pandemia najbardziej odbiła się na wzajemnych relacjach – zarówno w rzeczywistości szkolnej, jak i w skali społecznej**. Podzielił się także swoimi obawami, że z tego doświadczenia nie zostaną przez decydentów wyciągnięte wnioski na przyszłość, ci bowiem koncentrują się bardziej na kwestiach ideologicznych niż na rozwiązywaniu rzeczywistych problemów systemu edukacji. Tomasz Madej zasugerował, że doświadczenie pandemii było na tyle nagłe i niespodziewane, że nikt nie był do niego do końca przygotowany. **Szkoła jednak poradziła sobie dobrze, choć nauczyciele kształcenia ogólnego byli tutaj w nieco lepszej sytuacji niż pedagodzy w obszarze szkolnictwa zawodowego**.

Odnosząc się do pytania o to, czego nauczyła nas pandemia i co powinno się zmienić w systemie edukacji, Ewa Szczerba położyła nacisk na **konieczność lepszego przygotowania kandydatów na nauczycieli do pracy w środowisku cyfrowym.** W opinii dyrektorki szkoły bardzo ważnym aspektem jest także zadbanie o dobrostan psychiczny nauczycieli i odbudowę relacji w szkole po pandemii. Marcin Korczyc podkreślił, że nauczanie zdalne przyniosło większą demokratyzację w stosunkach między nauczycielami a uczniami. W szkole po pandemii również potrzebne jest przemodelowanie tych relacji. Ważne jest ponadto, aby wyposażyć nauczycieli w umiejętność rozpoznawania sytuacji kryzysowych i reagowania na nie. Zdaniem Jacka Królikowskiego, **niezbędna jest bardziej śmiała zmiana systemowa**. Ekspert wskazał, że polska edukacja musi bardziej odpowiadać na wyzwania współczesności. Potrzebujemy więcej pracy grupowej, uczniowie powinni w większym stopniu uczyć się, jak samodzielnie zdobywać wiedzę, rozwiązywać problemy i pracować w trybie pro-

jektowym. Takie działania świetnie wspiera potencjał narzędzi chmurowych. Szkoły potrzebują także odpowiedniego dostosowania swoich wnętrz do pracy zespołowej uczniów. Tomasz Madej wskazał, że Ośrodek Rozwoju Edukacji realizował wcześniej i obecnie realizuje projekty związane z podnoszeniem kompetencji cyfrowych nauczycieli oraz ze wsparciem ich w zakresie e-zasobów. Ocenił także, że **polska szkoła dobrze się rozwija, a jej cyfryzacja postępuje.** Nie ma jednak na razie jasności, jak będzie wyglądała rzeczywistość szkolna w przyszłości, w związku tym konkretne rozwiązania systemowe zostaną dopiero wypracowane.

Odnosząc się do pytania o brak motywacji uczniów do nauki po powrocie do szkoły po nauczaniu zdalnym, dyrektor Ewa Szczerba podkreśliła, że **odchodzenie od wiedzy encyklopedycznej w szkole oraz uatrakcyjnienie i zdynamizowanie procesu nauczania** mogą pomóc odwrócić tę tendencję. Marcin Korczyc potwierdził, że uczniowie po nauczaniu zdalnym wzbraniają się przed „powrotem do klatki". Zdaniem nauczyciela, ważne jest teraz, aby podjąć wspólną refleksję nad tym, „jak do tej klatki wpuścić powietrze", **co można zmienić w kulturze szkolnej, żeby uczniowie nie byli tak przeciążeni.** Ważne jest, by nauczyciele stale dostosowywali swoje metody pracy do zmieniających się warunków. W opinii Marcina Korczyca **szkoła nie wróci już na stare tory, a pomoże ją zmienić masa krytyczna zmian tworzonych oddolnie.** Aleksandra Pezda zaznaczyła, że potrzebne jest nie tylko myślenie z perspektywy metod nauczania, **ale bardziej ogólna refleksja o tym, czego będziemy uczyć.** Jacek Królikowski podkreślił, że znajdujemy się w momencie tak dynamicznych przemian, że bardzo trudno jest cokolwiek przewidywać. Podstawą powinno być stałe wyczulenie na zmiany. Sensem współczesnej szkoły, zdaniem eksperta, powinno być nauczanie kompetencji społecznych, korzystania z narzędzi cyfrowych, nauka uczenia się oraz budowanie pozytywnych, dobrych relacji ze środowiskiem. Szansę na przemodelowanie systemu edukacji Jacek Królikowski widzi przede wszystkim w oddolnych działaniach nauczycieli, dyrektorów czy samorządowców.

W dalszej części debaty głos zabrali także jej uczestnicy.

Doktor habilitowany Marek Górka z Politechniki Koszalińskiej zwrócił uwagę na to, że zarówno **szkoły, jak i uczelnie kształcące nauczycieli w niedostatecznym stopniu kładą nacisk na kwestię cyberbezpieczeństwa,**

a świadomość takich zagrożeń jak hejt czy oszustwa w Internecie jest wciąż niewielka.

Alicja Pacewicz z Centrum Edukacji Obywatelskiej podkreśliła, że wszyscy jesteśmy ofiarami przestarzałego systemu edukacji i niekoniecznie chcemy to zobaczyć. System jest oparty na tradycyjnym podziale dziedzin. Głównym jego regulatorem są egzaminy i ocenianie, rządzi nim logika rywalizacji. **Szkoła powinna być przestrzenią kształtowania takich umiejętności, które na pewno się przydadzą w szybko zmieniającym się świecie: szybkiego uczenia się, nawet w trudnych warunkach, wzajemnego wspierania się, słuchania siebie na-wzajem i współpracy.** Zdaniem Alicji Pacewicz, środowiska zainteresowane przeprowadzeniem zmiany w edukacji mają rok na to, by wykorzystać pandemiczny kryzys jako impuls rozwoju.

Profesor Elżbieta Górnikowska-Zwolak z Uniwersytetu Śląskiego dodała, że **szkoła powinna przede wszystkim uczyć radości rozwoju i bycia we wspólnocie, a także szacunku do siebie i świata.**

Doktor habilitowany Lech Mankiewicz zauważył, że jego pandemia zmobilizowała do rozwinięcia swojego **stylu nauczania przy wykorzystaniu zasobów z całego świata.** Potwierdził zarazem, że programy polskiej szkoły są przeładowane, przestarzałe i niespójne. Jednak w ich rekonstrukcji nie można zapominać o podstawowej roli, jaką w naszej interakcji ze światem odgrywają nauki przyrodnicze.

Podsumowując debatę, Aleksandra Pezda podkreśliła, że pandemia jest szansą na przemodelowanie relacji uczniowie – nauczyciele w duchu bardziej partnerskim. **Czy jednak szkoła rzeczywiście się zmieni – czas pokaże.**

Publikacja powstała z inicjatywy Komisji Europejskiej Przedstawicielstwa w Polsce i została wydana ze środków Unii Europejskiej w celach edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych.




Komisja Europejska ani żadna osoba działająca w jej imieniu nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych powyżej informacji. Informacje i poglądy zawarte w niniejszej publikacji są poglądami autorów i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

©Unia Europejska, 2021
Ponowne wykorzystanie dozwolone pod warunkiem podania źródła. Ponowne wykorzystanie dokumentów Komisji reguluje decyzja 2011/833/UE (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39). Zmiana oryginalnego znaczenia lub przekazu niniejszego dokumentu jest niedozwolona. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za skutki wynikające z ponownego wykorzystania niniejszej publikacji.